

การวิเคราะห์วาทกรรมจากข่าวประชาสัมพันธ์ของกรุงเทพมหานคร (ข่าว กทม.) ที่เผยแพร่ในช่วงมีการชุมนุมปิดกรุงเทพมหานคร “Bangkok Shutdown” ของกลุ่ม กปปส.

รัฐเขต ปรีชล*

บทคัดย่อ

การวิเคราะห์วาทกรรมจากข่าวประชาสัมพันธ์ของกรุงเทพมหานคร (ข่าว กทม.) ที่เผยแพร่ในช่วงการชุมนุมปิดกรุงเทพมหานคร “Bangkok Shutdown” ของกลุ่ม กปปส. ใช้ทฤษฎีและแนวคิดการวิเคราะห์สัญวิทยาและแนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ ศึกษาความหมายจากข่าวสารที่อยู่ในข่าวประชาสัมพันธ์ของกรุงเทพมหานครและเพื่ออธิบายลักษณะการผลิตข้อมูลข่าวสารที่เผยแพร่ว่าเป็นไปในลักษณะใด ผู้เขียนรวบรวมข่าวได้จำนวน 23 ข่าว แล้วทำการวิเคราะห์ความหมายพบว่าการสร้างความหมายในข่าวเพื่อตอกย้ำให้เห็นถึงภาพลักษณ์การเป็นหน่วยงานที่ให้บริการดูแลและช่วยเหลือประชาชนและยืนยันความเป็นกลางทางการเมืองซึ่งกรุงเทพมหานครแม้จะมีผู้บริหารสูงสุดเป็นข้าราชการการเมืองและเป็นผู้มอบนโยบายในการปฏิบัติงานแต่จากการวิเคราะห์ก็ไม่พบว่าได้รับอิทธิพลให้เขียนข่าวแสดงท่าทีเอนเอียงไปในทางใดทางหนึ่ง แต่อาจพบได้จากจำนวนและความถี่ในการนำเสนอข่าวที่มีไม่มาก แสดงออกถึงการให้ความสำคัญไม่มากนัก ขัดต่อภารกิจหลักของกรุงเทพมหานครที่ต้องให้ความสำคัญกับเรื่องนี้เป็นอันดับแรกซึ่งอาจเป็นนัยทางการเมืองก็ได้

Abstract

Discourse Analysis from Bangkok Metropolitan Administration News (BMA News) published during the demonstration in Bangkok or “Bangkok Shutdown” by People’s Democratic Reform Committee (PDRC). This research uses theories and concepts of Semiology analysis and Critical discourse analysis to study the meaning of information in the BMA News and to characterize the way of aspect of information production. This research compiled 23 news to analyze the meaning of those news and found significant meaning in the presses that BMA News try to delivered the image of BMA in the way of public service unit which always response to take caring and helping population without political biased. Even though Bangkok Metropolitan Administration has the top management officials from political party, but there are no influences on the BMA News contents to publish in the way of political prejudicing. However, when we considered the amount and frequency of “Bangkok Shutdown” News found that there is not much. It means that BMA did not pay attention much on this demonstration. The News should

* รัฐเขต ปรีชล

บัณฑิตศึกษา คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม

be as much as BMA's main missions who have to concern with the demonstration in the first priority. As a result, it could be implied to the political signification.

บทนำ

กรุงเทพมหานครเป็นเมืองหลวงของประเทศไทยตามพ.ร.บ.ระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 และอำนาจหน้าที่ตามพ.ร.บ.กำหนดแผนและขั้นตอนกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองท้องถิ่น พ.ศ. 2542 กำหนดให้กรุงเทพมหานครมีหน้าที่รับผิดชอบในการรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนและการรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง นอกจากนั้นพ.ร.บ.ระเบียบข้าราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2554 ยังกำหนดให้การบริหารงานบุคคลต้องมีความเป็นกลางทางการเมืองด้วย เนื่องจากเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การดำเนินงานตามภารกิจต่างๆ ดังกล่าวนั้นย่อมเกี่ยวข้องกับประชาชนที่อยู่อาศัยในกรุงเทพมหานครทั้งสิ้น ดังนั้นเพื่อให้ประชาชนเกิดความรู้และเข้าใจถึงบทบาทและการกระทำต่างๆ รวมถึงให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมกับทางราชการเพื่อรักษาความเป็นระเบียบของบ้านเมืองจึงจำเป็นต้องมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ภารกิจ ทั้งในสถานการณ์ปกติและภาวะที่เกิดความไม่สงบเรียบร้อยให้ประชาชนในพื้นที่การปกครองได้รับทราบ

ในช่วงปลายปี พ.ศ. 2556 ที่ผ่านมา เกิดการชุมนุมของกลุ่ม กปปส. หรือคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขโดยผู้นำคือนายสุเทพ เทือกสุบรรณ สมาชิกพรรคประชาธิปัตย์ ประกาศก่อตั้งในวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2556 ที่ศูนย์ราชการฯ ถนนแจ้งวัฒนะซึ่งมีมวลชนที่ต่อต้านรัฐบาลชุดนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร โดยชูประเด็นการคัดค้านร่าง พ.ร.บ.นิรโทษกรรมออกมาร่วมชุมนุมเป็นจำนวนมาก เหตุการณ์ที่สำคัญคือการเคลื่อนตัวเข้า

ชุมนุมในพื้นที่กรุงเทพมหานคร และประกาศ ปิดกรุงเทพมหานคร “Bangkok Shutdown” ในวันที่ 13 มกราคม 2557 มีการจัดตั้งเวทีปิดถนนสำคัญต่าง ๆ ของกรุงเทพมหานคร พร้อมทั้งส่งมวลชนไปเฝ้าสังเกตการณ์ และปิดล้อมบ้านพักรัฐมนตรี รวมถึงการตัดระบบประปาและไฟฟ้า เฉพาะสถานที่ราชการเพื่อไม่ให้ข้าราชการไปทำงานอีกด้วย จนกระทั่งวันที่ 2 มีนาคม 2557 แคนนำประกาศให้ยุบเวทีชุมนุมที่กระจายอยู่ไปรวมตัวกันที่สวนลุมพินีเพียงจุดเดียว ช่วงเวลา 49 วันที่กลุ่มผู้ชุมนุมทำการปิดกรุงเทพมหานครนั้น ก่อให้เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบต่างๆ ในพื้นที่กรุงเทพมหานครส่งผลให้ประชาชนบางส่วนที่ได้รับผลกระทบมีความรู้สึกได้รับความเดือดร้อนและสถานที่ต่าง ๆ เกิดความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยซึ่งกรุงเทพมหานครจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบตามอำนาจหน้าที่รวมทั้งต้องช่วยเหลือประชาชนให้ทันต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น จำเป็นต้องใช้การสื่อสารข้อมูลกับประชาชนเพื่อสร้างความรับรู้และเข้าใจถึงการดำเนินงานของกรุงเทพมหานคร แต่อย่างไรก็ตามแกนนำกลุ่มผู้ชุมนุมกับผู้บริหารของกรุงเทพมหานครมาจากการพรรคการเมืองสังกัดเดียวกัน

ดังนั้นในบทความเรื่องนี้ได้จะวิเคราะห์ท่าทีของกรุงเทพมหานครจากข่าวประชาสัมพันธ์ของกรุงเทพมหานครที่นำเสนอในช่วงเวลาที่เกิดความไม่สงบดังกล่าวโดยใช้ทฤษฎีสัญญาวิทยาและการสร้างความหมายและแนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหมายจากข่าวสารที่อยู่ในข่าวประชาสัมพันธ์ของกรุงเทพมหานคร (ข่าวกทม.) และอธิบายลักษณะการผลิตข้อมูลข่าวสาร เนื่องจากเป็นหน้าที่ของข้าราชการประจำที่ต้องวางตัวเป็นกลางทางการเมืองตามการบริหารงานบุคคล แต่ยังคงต้องรับสนองนโยบายจากผู้บังคับบัญชาที่มาจากพรรคการเมืองโดยเฉพาะเป็นพรรคเดียวกันกับแกนนำผู้ชุมนุม

แนวคิดทฤษฎีที่ใช้และระเบียบวิธีการศึกษา

(1) แนวคิดสัญวิทยาและการสร้างความหมาย (Semiology and Signification)

การศึกษาแนวสัญวิทยานี้ถือว่าตัวกำหนดของการสื่อสารขึ้นอยู่กับสังคมและสิ่งรอบตัวบนโลกของมนุษย์ ไม่ใช่ขึ้นอยู่กับกระบวนการของการสื่อสารแต่ระบบสัญญาณทำการควบคุมการสร้างความหมายของตัวบทให้เป็นไปอย่างมีความสลับซับซ้อนอย่างแฝงเร้น และต้องขึ้นอยู่กับลักษณะของแต่ละวัฒนธรรม สัญญา อาจแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกคือ ตัวหมาย (Signifier) เป็นรูปแบบทางกายภาพของสัญลักษณ์ ส่วนที่สองคือ ตัวหมายถึง (Signified) คือบริบทภายในใจที่ถูกหมายถึงโดยตัวหมาย

(2) แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์วาทกรรม

“Discourse Analysis” ก็คือ “วาทกรรมวิเคราะห์” ซึ่งหมายถึง การพยายามศึกษาและสืบค้นถึงกระบวนการ ขั้นตอน ลำดับเหตุการณ์และรายละเอียดปลีกย่อยต่างๆ ในการสร้างเอกลักษณ์ และความหมายให้กับสรรพสิ่งที่ห่อหุ้มเราอยู่ในสังคมในรูปของวาทกรรม และภาคปฏิบัติการของวาทกรรมว่าด้วยเรื่องนั้นๆ อย่างไร มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับบุคคล สถาบัน สถานที่ เหตุการณ์อะไรบ้าง และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการสร้าง รวมถึงตลอดถึงการเก็บกด/ปิดกั้น สิ่งเหล่านี้ของ วาทกรรมมีอย่างไร (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร 2543: 27-28) นอร์แมน แฟร์เคลาฟ เสนอกรอบความคิดมิติในการวิเคราะห์วาทกรรม 3 มิติ ดังนี้

2.1 มิติบรรยายความ คือ การวิเคราะห์ตัวบท ได้แก่ การศึกษาตามหลักสัญวิทยา โดยดูที่หน่วยพื้นฐานและองค์ประกอบทางภาษา ทั้งวจนภาษาและอวจนภาษาในฐานะเป็นสัญญาณเพื่อนำไปสู่ความเข้าใจเนื้อหาและความหมายที่เป็นเอกภาพในตัวบท

2.2 มิติตีความ คือ การวิเคราะห์กระบวนการ (Process Analysis) ของภาคปฏิบัติการ วาทกรรมเป็นการศึกษาความหมายของตัวบทในฐานะที่เป็นผลผลิตของกระบวนการเข้ารหัสรวมทั้งศึกษากลไกวิธีการต่างๆ ในการสร้างความหมาย

โดยเฉพาะความหมายที่สัมพันธ์กับอุดมการณ์และความเชื่อในสังคม กลไกเหล่านี้จะรวมทั้งวจนภาษา อวจนภาษาและเทคนิควิธีการการผลิตสื่อด้วย

2.3 มิติอธิบายความเป็นการศึกษา

ความสัมพันธ์ระหว่างสื่อหรือตัวบท ภาษา กับบริบทสังคมวัฒนธรรมที่สื่อหรือตัวบทนั้นปรากฏใช้เป็นการอธิบายการที่ภาษาถูกหล่อหลอมโดยสังคมวัฒนธรรมและความสัมพันธ์ของภาษา สื่อ และสังคมซึ่งมักนำไปสู่ประเด็นเรื่องอุดมการณ์และความสัมพันธ์เชิงอำนาจในสังคม

(3) หลักการสร้างข่าวประชาสัมพันธ์

กองประชาสัมพันธ์ กรุงเทพมหานคร เป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบในการสร้างข่าวประชาสัมพันธ์ ของกรุงเทพมหานคร โดยประเด็นที่สร้างข่าวมักเกี่ยวข้องกับภารกิจในเรื่องของกิจกรรม ผู้บริหาร นโยบายและแผนงาน ผลการดำเนินงาน รวมไปถึงข่าวบริการสังคม ซึ่งบุคลากรที่ผลิตข่าวคือข้าราชการที่ดำรงตำแหน่ง นักประชาสัมพันธ์ ซึ่งการสร้างข่าวตามประเด็นดังกล่าวจะถูกเผยแพร่ไปสู่ประชาชนผ่านสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อวัตถุประสงค์ที่แตกต่างตามประเภทของข่าว ได้แก่ ข่าวแจ้งให้ทราบ (Announcement Release), ข่าวประกอบกิจกรรมพิเศษทางการประชาสัมพันธ์ (Created News Release), ข่าวเหตุการณ์เร่งด่วน (Spot News Release), และข่าวตอบโต้เหตุการณ์ หรือ Response News Release

สื่อประชาสัมพันธ์ที่กองประชาสัมพันธ์ สำนักปลัดกรุงเทพมหานครใช้ มีหลากหลายชนิดแต่สื่อหลักที่ใช้ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่มีความถี่แน่นอน คือ ข่าว กทม. (เป็นเอกสารข่าวที่จัดส่งให้ทั้ง 50 สำนักงานเขต เพื่อเผยแพร่ต่อไปยังชุมชนในพื้นที่เขตทุกวัน)

วิธีการศึกษาในบทความนี้เริ่มตั้งแต่การศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ตามที่กล่าวมาแล้ว จากนั้นผู้เขียนจึงรวบรวมข่าวประชาสัมพันธ์ของกรุงเทพมหานคร (ข่าว กทม.) จากกองประชาสัมพันธ์ สำนักปลัดกรุงเทพมหานคร ที่นำเสนอเกี่ยวข้องกับการชุมนุมของกลุ่ม กปปส. ที่

เผยแพร่ในช่วงวันที่ 13 มกราคม 2557 ถึงวันที่ 2 มีนาคม 2557 รวม 49 วัน หลังจากนั้นนำมาวิเคราะห์และสรุปผลพร้อมให้ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษา

ผู้เขียนจึงรวบรวมข่าวประชาสัมพันธ์ของกรุงเทพมหานคร (ข่าว กทม.) จากกองประชาสัมพันธ์ สำนักปลัดกรุงเทพมหานคร ที่นำเสนอเกี่ยวข้องกับการชุมนุมของกลุ่ม กปปส. ที่เผยแพร่ในช่วงวันที่ 13 มกราคม 2557 ถึงวันที่ 2 มีนาคม 2557 รวม 49 วัน ซึ่งข่าวทม. มีการแบ่งข่าวเป็น 4 ประเภทคือ 1.ข่าวผู้บริหาร 2. ข่าวสำนัก 3. ข่าวสำนักงานเขต และ 4. ข่าวบริการอื่น ๆ และข่าวที่เกิดขึ้นเฉพาะเมื่อมีรายการพิเศษ(เช่นข่าวเลือกตั้ง) ในบทความนี้ผู้เขียนจะศึกษาและทำการวิเคราะห์เฉพาะข่าวผู้บริหารเท่านั้นเพราะจะได้เห็นภาพชัดเจนของท่าทีผู้บริหารทั้งฝ่ายการเมืองและฝ่ายประจำ โดยในช่วงเวลาดังกล่าวปรากฏว่ามีข่าวผู้บริหารถูกนำเสนอ 116 ครั้ง เป็นข่าวที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุม 23 ครั้ง

ข่าวประชาสัมพันธ์ของกรุงเทพมหานคร (ข่าวทม.) ที่มีความเกี่ยวข้องกับการชุมนุมของกลุ่ม กปปส. ทั้งหมด 23 ข่าวโดยวิเคราะห์การสร้างความหมายตามแนวคิดสัญวิทยาพบว่ามีการใช้คำในข่าวที่ทำให้เกิดความหมายในรูปแบบต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ของการประชาสัมพันธ์ คือ

- การแจ้งให้ทราบคือเป็นการแจ้งรายละเอียดหรือการดำเนินงานของกรุงเทพมหานครที่ได้ดำเนินการลงไป เช่น การแจ้งให้ทราบว่ากรุงเทพมหานครกำหนดให้มีหน่วยงานที่จะช่วยป้องกันหรือบรรเทาความวุ่นวายไม่สงบเรียบร้อยให้เป็นปกติอย่างแน่นอน หรือแจ้งว่าผู้บริหารทม. ได้เน้นย้ำมากกว่าปกติไม่ให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาหรือเจ้าหน้าที่ทุกระดับพกอาวุธและคอยให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลที่อยู่ภายใต้การปกครองของกรุงเทพมหานครทุกคนอย่างเสมอภาคและเป็นกลางทางการเมืองโดยใช้หลักการทางกฎหมาย หรือแม้กระทั่งให้ประชาชนทราบว่า กทม.ได้รวมกำลัง

เจ้าหน้าที่รักษาความสะอาดในภาคพื้นที่ยามากกว่าปกติเข้าทำความสะอาดจัดระเบียบในพื้นที่ชุมนุมหลังจากที่ได้รับการคืนพื้นที่แล้ว

- ข่าวเหตุการณ์เร่งด่วนที่เผยแพร่กรณีเหตุการณ์เร่งด่วนที่ควรแจ้งให้มีส่วนเกี่ยวข้องและประชาชนได้รับทราบ เช่น ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครออกมาแนะนำให้ทั้งรัฐบาลและกลุ่มผู้ชุมนุมไตร่ตรองทบทวนในสิ่งที่กำลังกระทำกันอยู่ทันที เนื่องมาจากเกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชนที่อยู่ภายใต้การปกครองของกรุงเทพมหานครแล้ว

- ข่าวตอบโต้เหตุการณ์คือข่าวที่ชี้แจงความจริงเกี่ยวกับประเด็นที่ถูกหยิบยกขึ้นมาวิพากษ์วิจารณ์หรือตั้งข้อสงสัยจากประชาชน เช่น ผู้บริหารระดับสูงของกรุงเทพมหานครขอให้บุคคลที่ไม่พึงพอใจในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ กทม. กล่าวหา วิจารณ์การทำงานของเจ้าหน้าที่ กรุงเทพมหานครว่าไม่มีความเป็นกลางนั้นให้เปิดใจรับรู้รับฟังความเป็นจริงและทำความเข้าใจว่าภารกิจทุกประการที่กรุงเทพมหานครได้ทำลงไปนั้นถือปฏิบัติตามกฎหมายกำหนดไว้ชัดเจน

เมื่อวิเคราะห์โดยใช้แนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ของ แฟร์คลาฟี่ ซึ่งตามแนวคิดนี้ การวิเคราะห์วาทกรรมแบ่งออกเป็น 3 มิติ ได้แก่

มิติที่ 1 การวิเคราะห์ตัวบท (Text) /มิติบรรยายความ นั่นก็คือเนื้อหาข่าวที่ถูกผลิตขึ้นจากกองประชาสัมพันธ์ สำนักปลัดกรุงเทพมหานครวิเคราะห์แล้วพบว่าเนื้อข่าวที่ปรากฏนั้นมีบทบาท 3 ประการในขณะเดียวกันคือ

(1) Textual function การนำเสนอเนื้อหาข่าวให้ความหมายผูกโยงเข้าใจได้เป็นองค์รวมในช่วงเวลาขอบเขตของการศึกษาคือตั้งแต่วันที่ 13 มกราคม 2557 ถึง 2 มีนาคม 2557 มีการนำเสนอข่าวที่อ้างถึงเหตุการณ์ชุมนุมของกลุ่ม กปปส. ทั้งหมดมีการเชื่อมโยงกันเป็นไปตามลำดับของเหตุการณ์คือ

- ช่วงการเตรียมความพร้อมต่อการชุมนุมก็นำเสนอข่าว “กทม.ตั้งศูนย์อำนวยการรักษาความ

สงบเรียบร้อยในพื้นที่กรุงเทพมหานคร มอบหมาย ผอ.เขต บัญชาพื้นที่การปกครอง” , “กทม.จัดอบรมเพิ่มประสิทธิภาพการจัดระเบียบเมืองและความสงบเรียบร้อย”

- การปฏิบัติหน้าที่ในช่วงเวลาที่มีเหตุการณ์ความไม่สงบ ได้นำเสนอข่าว “สรุปภาพรวมเลือกตั้งล่วงหน้าในกรุงเทพฯ ไม่สามารถดำเนินได้ตามปกติ”, “กทม.ประกาศใช้แผนเอร์วั้น 2 รับเหตุฉุกเฉินทางการแพทย์เต็มพื้นที่ 50 เขต”

- การปฏิบัติหน้าที่หลักเสร็จสิ้นเหตุการณ์ชุมนุม นำเสนอข่าว “กทม.ระดมเจ้าหน้าที่ทำความสะอาดหลัง กปปส.คืนพื้นที่”

นอกจากนั้นยังมีการนำเสนอข่าวที่เป็นการแสดงความรู้สึกต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในบางช่วงบางตอน เช่น “วอนประชาชนเข้าใจกทม. ทำหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด ไม่เข้าข้างฝ่ายใด”, “ทีมการเมืองกทม. ลากิจ ไว้อาลัยความสูญเสียจากการชุมนุม” เป็นต้น

(2) Ideation function ในเนื้อหาข่าวมีการนำเสนอให้เห็นเกี่ยวกับความคิดและความเชื่อของสังคมที่มีต่อกรุงเทพมหานคร โดยทราบได้จากข่าวที่มีลักษณะเป็นการแจ้งแก้ไขในสิ่งที่ขัดแย้งกับความคิดของสังคม เช่น “กทม.ชี้แจงไม่มีอำนาจสั่งเปิด - ปิดหน่วยเลือกตั้ง”, “วอนประชาชนเข้าใจกทม. ทำหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด ไม่เข้าข้างฝ่ายใด” เป็นต้น จากตัวอย่างความหมายเกิดจากการที่ประชาชนกำลังเข้าใจว่าข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของกรุงเทพมหานครละเลยการปฏิบัติหน้าที่ หรือมีการทำหน้าที่ไม่เป็นกลางทางการเมือง ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องสร้างข่าวออกมาเผยแพร่เพื่อแก้ไขความเข้าใจผิดที่เกิดขึ้น

(3) Interpersonal function คือข่าวมีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและกลุ่มบุคคล ซึ่งแน่นอนว่าในข่าวประชาสัมพันธ์นั้น ย่อมแสดงออกถึงความสัมพันธ์ต่อประชาชนเป็นหลัก แต่ก็ยังมีบางข่าวที่ได้อ้างอิงบุคคลอื่นด้วย เช่น “แจ้งประชาชนหากหน่วยเลือกตั้งแจ้งตกลงคะแนน ไปเลือกตั้ง 23 ก.พ.ได้ใหม่”, “หารือ กทต.พิจารณา

ภารกิจสนับสนุนงานเลือกตั้งของ กทม. ขรก.กทม. ต้องปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน”, ศรส.จัดกำลังทหาร 27 กองร้อย ดูแลเลือกตั้งในกทม.” เห็นได้ว่าข่าวที่นำเสนอขึ้นนี้ได้มีการชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างกรุงเทพมหานครกับบุคคลอื่น ทั้งประชาชน, กทต., ศรส. อันมีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตามภารกิจในสถานการณ์เดียวกันนั่นเอง เมื่อดำเนินการวิเคราะห์ถึงขั้นตอนนี้อาจตอบโจทย์ของวัตถุประสงค์ในบทความได้ถึงท่าทีของกรุงเทพมหานครที่แสดงให้เห็นผ่านเนื้อหาข่าวว่ามีจุดยืนหลักที่มุ่งเน้นการให้บริการประชาชนและรับผิดชอบสังคม เช่น

- กทม. จัดตั้งศูนย์อำนวยความสะดวกสงบเรียบร้อยในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

- เจ้าหน้าที่รักษาความสะอาดและเทศกิจปฏิบัติหน้าที่ทั้งกลางวันและกลางคืน

- กทม.ระดมเจ้าหน้าที่ทำความสะอาดหลัง กปปส. คืนพื้นที่

จุดยืนในความเป็นการทำงานการเมืองและการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักกฎหมาย เช่น

- รองปลัดฯ วอนประชาชนเข้าใจกทม. ทำหน้าที่ตามกฎหมายไม่ได้เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

- กทม.ชี้แจงไม่มีอำนาจสั่งเปิด-ปิด หน่วยเลือกตั้ง

- ผู้ว่า กทม.เยี่ยมผู้ได้รับบาดเจ็บเหตุขอคืนพื้นที่ ชี้ ทุกฝ่ายควรมีสติ

อย่างไรก็ตามหากวิเคราะห์เพียงเนื้อหาข่าวที่ปรากฏและพบว่าการสร้างความหมายในข่าวจะสื่อให้เห็นถึงภาพลักษณ์ในการให้บริการและจุดยืนเป็นกลางทางการเมือง แต่หากพิจารณาถึงถึงจำนวนและความถี่ของการนำเสนอข่าวที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุมจะพบว่า มีเพียง 23 (จากการนำเสนอข่าวผู้บริหารในข่าวกทม.ทั้งหมด 116 ข่าว) และความถี่เป็นไปอย่างไม่ต่อเนื่องคือ จุดนี้แสดงให้เห็นว่ากรุงเทพมหานครยังไม่ได้ให้ความสำคัญต่อเรื่องนี้เป็นหลักซึ่งขัดกับอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528

ที่บัญญัติเรื่องการรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนไว้ในข้อที่ 1

มิติที่ 2 ปฏิบัติการทางวาทกรรม (Discourse Practice)/ มิติตีความ คือ ตัวเนื้อหาและบริบททางสังคมต่างก็มีความสัมพันธ์กัน ซึ่งมี 2 ประเด็นคือ

(1) ตัวเนื้อหาถูกกำหนดโดยบริบททางสังคมเมื่อเกิดความไม่สงบในพื้นที่เขตกรุงเทพมหานคร กรุงเทพมหานครจึงมีการสร้างข่าวออกมาเผยแพร่ให้ประชาชนได้รับทราบในฐานะที่เป็นผู้ปกครองพื้นที่ให้อยู่ในความสงบเรียบร้อย หากวิเคราะห์ในรายละเอียดลงไปอีกพบว่า หากในสถานการณ์เดียวกันแต่บริบททางสังคมไม่เหมือนกันการนำเสนอก็จะต่างกันไปอีก เช่น ก่อนเริ่มการประชุมชุมชุมปิดกรุงเทพมหานครก็จะนำเสนอข่าวเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมรับมือ เมื่อมีการชุมนุม

ปิดกรุงเทพมหานครก็นำเสนอข่าวเกี่ยวกับจุดยืนและการปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นทางการ เมื่อเกิดการเข้าใจผิดของประชาชนก็นำเสนอข่าวแก้ไข เมื่อเกิดเหตุการณ์สูญเสียก็นำเสนอข่าวเกี่ยวกับความรับผิดชอบ และเมื่อสิ้นสุดการประชุมชุมชุมปิดกรุงเทพมหานครก็นำเสนอข่าวเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่หลังการประชุมชุมชุมเป็นต้น

(2) ตัวบทมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงบริบททางสังคม ประเด็นนี้ ส่วนมากข่าวที่นำเสนอจะถูกเผยแพร่ออกมาในช่วงที่มีการเข้าใจผิดต่อองค์กรเพื่อปรับเปลี่ยนความคิดและพฤติกรรมของผู้เข้าใจผิด เช่น “วอนประชาชนเข้าใจกทม. ทำหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด ไม่เข้าข้างฝ่ายใด” หรือ “กทม. ชี้แจงไม่มีอำนาจสั่งเปิด-ปิด หน่วยเลือกตั้ง” หรือ ในสถานะที่องค์กรมีความต้องการบริบททางสังคม ถูกปรับเปลี่ยนแก้ไขอย่างจริงจัง เช่น “ผู้ว่าฯ กทม.

ปฏิบัติการทางวาทกรรม (Discourse Practice)	
Process of production	Process of Interpretation
<p>กรุงเทพมหานครเป็นผู้สร้างข่าวประชาสัมพันธ์เหล่านี้ขึ้นมา เพื่อแสดงจุดยืน แสดงความรู้สึก และสร้างภาพลักษณ์ให้กับตนเองโดยวิเคราะห์ขั้นตอนของการสร้างข่าวได้ คือ</p> <p>(1) เหตุการณ์</p> <ul style="list-style-type: none"> • การชุมนุมของกลุ่ม กปปส. <p>(2) หน่วยงาน</p> <ul style="list-style-type: none"> • กรุงเทพมหานครเป็นองค์กรปกครองพื้นที่ <p>(3) นโยบายผู้บริหาร</p> <ul style="list-style-type: none"> • ความต้องการของผู้บริหารฝ่ายการเมืองที่จะสื่อสารกับประชาชน <p>(4) เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน</p> <ul style="list-style-type: none"> • กองประชาสัมพันธ์ สำนักปลัดกรุงเทพมหานครผลิตข่าวประชาสัมพันธ์ตามนโยบายที่ได้รับตามหลักการประชาสัมพันธ์ <p>(5) เนื้องาน</p> <ul style="list-style-type: none"> • ข่าวประชาสัมพันธ์กทม. ที่เกี่ยวข้องข้อกับเหตุการณ์ชุมนุม 23 ข่าว <p>(6) สื่อสารกับประชาชน</p> <ul style="list-style-type: none"> • เผยแพร่ประชาชนตามช่องทางที่ใช้เป็นประจำ 	<p>กลุ่มเป้าหมายของการสื่อข่าวทั้งหมดก็คือประชาชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร โดยให้รับข้อมูลผ่านช่องทางข่าวกทม. เพื่อให้เกิดการรับรู้ และเข้าใจบทบาท และการปฏิบัติหน้าที่ของกรุงเทพมหานครในช่วงเวลาดังกล่าว</p>

เยี่ยมผู้ได้รับบาดเจ็บเหตุขอคืนพื้นที่ ชี้ ทุกฝ่ายควรมีสติ” เป็นต้น

นอกจากนั้นการวิเคราะห์ปฏิบัติการทางวาทกรรม (Discourse Practice) ยังสามารถวิเคราะห์ผู้ส่งและผู้รับข่าวสารดังกล่าว ให้เห็นภาพว่าข่าวที่เกิดขึ้นใครเป็นผู้ผลิตและส่งไป และใครเป็นผู้รับการสื่อสารนั้นเพื่อให้เกิดอะไร

มิติที่ 3 ปฏิบัติการทางสังคมวัฒนธรรม (Sociocultural Practice)/มิติอธิบายความ ส่วนนี้จะวิเคราะห์ถึงบริบทในระดับนามธรรมที่ส่งผลให้วาทกรรมหรือข่าวสารดังกล่าวขึ้น ดังนี้

- สถานการณ์ (Situational) สถานการณ์ที่เกิดขึ้นส่งผลให้เกิดการสร้างข่าวของกรุงเทพมหานครนั้น อาจแบ่งได้เป็น 2 สถานการณ์คือ 1) สถานการณ์ชุมนุมของกลุ่ม กปปส. ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ข่าวที่นำเสนอส่วนใหญ่เป็นข่าวที่แจ้งให้ทราบถึงการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาความไม่สงบนั้น ทั้งการเตรียมความพร้อมและภารกิจเร่งด่วน

- ความเข้าใจผิดของประชาชนบางกลุ่มที่คิดว่าข้าราชการเจ้าหน้าที่ของกรุงเทพมหานครละเว้นการปฏิบัติหน้าที่และมีพฤติกรรมที่ไม่เป็นกลางทางการเมือง จึงมีการนำเสนอข่าวแก้ไขความใจผิดนั้นและแสดงจุดยืนในการปฏิบัติหน้าที่โดยการอ้างกฎหมายเป็นหลัก

- อุดมการณ์ (Ideology) ตรงนี้หมายถึงอุดมการณ์ของผู้สร้างข่าว ซึ่งมีส่วนประกอบเป็น (1) ข้าราชการในกองประชาสัมพันธ์ ซึ่งข้าราชการจะต้องยึดมั่นในการสร้างจิตสำนึกในการเป็นผู้ให้บริการประชาชนยึดหลักความโปร่งใสในการปฏิบัติราชการ ไม่แสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ ต้องวางตัวเป็นกลาง ปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างของข้าราชการและประชาชนตลอดจนยึดมั่นในศีลธรรมอันดี และ (2) เป็นผู้ครองตำแหน่งนักประชาสัมพันธ์ ซึ่งต้องมีความรู้ความสามารถในการผลิตข่าวประชาสัมพันธ์เผยแพร่เพื่อให้ทราบและเข้าใจใน

หน่วยงาน เกิดการยอมรับและเกิดภาพลักษณ์ที่ดี (Favorable Image) ในใจของประชาชน ดังนั้นเมื่อรวมกันระหว่างข้าราชการผู้ครองตำแหน่งนักประชาสัมพันธ์เข้าด้วยกันแล้ว อุดมการณ์คงสนธิได้ว่า เป็นผู้ผลิตข่าวสารบริการเพื่อเผยแพร่ให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และภาพลักษณ์ที่ดี ด้วยเนื้อหาที่โปร่งใส เป็นกลาง รักษาความสงบไม่กระทบกระเทียบใคร ออกมาเป็นข่าวประชาสัมพันธ์ที่น่าเสนอและให้ความหมายตามที่ได้กล่าวถึงมาแล้ว ยกตัวอย่างเช่น “...ทั้งนี้ ประชาชนผู้ไม่สามารถลงคะแนนเลือกตั้งได้เนื่องจากมีการปิดหน่วยเลือกตั้ง ยังสามารถไปใช้สิทธิเลือกตั้งได้ในวันที่ 23 ก.พ. 57...” (ให้เกิดความรู้ความเข้าใจ) หรือ “...กทม.ได้ระดมเจ้าหน้าที่รักษาความสะอาดจากสำนักงานเขต 28 เขต สำนักเทคนิค สำนักการโยธา สำนักการระบายน้ำ จำนวน 3,000 คน พร้อมเครื่องมืออุปกรณ์เข้าร่วมทำความสะอาดพื้นที่บริเวณที่ตั้งเวที 4 จุด...” (ไม่กล่าวว่าจะเกิดความเสียหายร้ายแรงอย่างไรและใครเป็นผู้กระทำ) เป็นต้น

- อำนาจ (Power) ข้าราชการเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความรู้ความสามารถสูงเพียงพอที่จะบริหารให้สำเร็จลุล่วงไปตามนโยบายได้เป็นอย่างดี แต่อยู่ภายใต้อำนาจนิติของนักการเมืองที่สามารถให้คุณให้โทษได้ กรุงเทพมหานครก็เช่นเดียวกัน อำนาจผู้บังคับบัญชาของข้าราชการซึ่งได้แก่ ทีมข้าราชการการเมืองที่เป็นผู้บริหารโดยปกติแล้ว การนำเสนอข่าวของกรุงเทพมหานครจะเป็นไปในลักษณะเชิงประชาสัมพันธ์อยู่แล้ว ซึ่งเนื้อหาที่ออกมาไม่มีเนื้อหาทำลายภาพลักษณ์ของผู้บริหารหรือกรุงเทพมหานครเลยแต่ก็ยังมีผลกระทบในเรื่องของการนำชื่อ หรือ ตำแหน่งของผู้บริหารไปเป็นบุคคลในข่าว เมื่อนับจำนวนผู้ที่ปรากฏชื่อในข่าวเป็นไปในลักษณะของความเป็นจริง จำแนกได้ดังนี้

ชื่อบุคคลที่เป็นประธานในรูปประโยคของข่าวกทม.	
ชื่อ	จำนวน
ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครหรือผู้บริหารฝ่ายการเมือง	11

ปลัดกรุงเทพมหานครหรือผู้บริหารฝ่ายประจำ	12
---	----

ซึ่งผลจากการจำแนกดังกล่าวแสดงว่า การสร้างข่าวประชาสัมพันธ์ของกรุงเทพมหานครยังได้รับผลกระทบจากอำนาจของผู้บริหารในฝั่งการเมืองในระดับที่น้อยเพราะมีการใช้ชื่อผู้บริหารฝ่ายการเมืองมาเป็นผู้ให้ข่าวเพียงจำนวน 11 ครั้งเท่านั้น

- สังคมและวัฒนธรรม (Societal) ในปัจจุบัน สังคมและวัฒนธรรมเริ่มเปลี่ยนไป ประชาชนได้รับการศึกษามีความรู้เพิ่มมากขึ้นมีการดูแลตัวเองได้เป็นอย่างดีและมีความคิดแบบเป็นประชาธิปไตยไม่ยอมรับและยอมตกเป็นผู้อยู่ใต้การปกครอง ขณะเดียวกันระบบราชการไทยก็ได้ปรับเปลี่ยนยอมรับการใช้ทฤษฎีการจัดองค์การยุคหลังสมัยใหม่คือการเป็นผู้ให้บริการมากกว่าเป็นผู้ปกครอง ดังนั้นการสร้างข่าวที่เผยแพร่ออกไปจึงมีลักษณะเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีในการให้บริการ การยึดมั่นความเป็นกลางและความถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อจะก่อให้เกิดการยอมรับ ศรัทธา และให้ความร่วมมือต่อองค์กรในที่สุด

สรุป อภิปรายผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

(1) สรุปผลการศึกษา จากกรณีวิเคราะห์ความหมายในข่าวประชาสัมพันธ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการชุมนุมของกลุ่ม กปปส. มีจำนวน 23 ข่าวโดยใช้แนวคิดสัญวิทยา พบว่ากรุงเทพมหานครพยายามที่จะสื่อสารให้ประชาชนรับทราบถึงการดำเนินงานช่วยเหลือประชาชนในช่วงที่เกิดการชุมนุม ทั้งการอำนวยความสะดวกสงบเรียบร้อยและการเตรียมความพร้อมให้ช่วยเหลือในภาวะฉุกเฉิน รวมถึงมีการแสดงออกถึงความรู้สึกห่วงใยประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการชุมนุมไม่ว่าจะเป็นการบาดเจ็บหรือการเสียชีวิตก็ตาม และที่สำคัญคือการแสดงจุดยืนในความเป็นกลางทางการเมืองว่าไม่เข้าข้างฝ่ายรัฐบาล หรือฝ่ายผู้ชุมนุมที่มีแกนนำเป็นสมาชิกพรรคการเมืองเดียวกับผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

เมื่อวิเคราะห์ตามแนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์พบว่าการสร้างข่าวประชาสัมพันธ์ของกรุงเทพมหานครถูกสร้างขึ้นตามหลักการสร้างข่าวประชาสัมพันธ์ โดยกองประชาสัมพันธ์ สำนักปลัดกรุงเทพมหานครเพื่อนำเสนอสู่ประชาชนให้รับทราบและเข้าใจตามความหมายที่สร้างขึ้นดังกล่าว ข่าวสารนั้นสอดคล้องกับเหตุการณ์ความไม่สงบที่กำลังเกิดขึ้น

ในขณะนั้น แม้ว่ากลุ่มผู้ชุมนุมจะมีแกนนำเป็นสมาชิกพรรคการเมืองเดียวกับผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครแต่ก็ไม่พบว่า มีผลกระทบต่อการสร้างข่าวประชาสัมพันธ์ให้เป็นไปในลักษณะที่สนับสนุนการกระทำแต่มีลักษณะเน้นการสร้างภาพในการให้บริการและการแสดงความเป็นกลางทางการเมือง

(2) อภิปรายผลการศึกษา

อย่างไรก็ตามในช่วงเวลาที่เกิดขึ้นมีการนำเสนอข่าวที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุมเพียง 23 ข่าว แสดงให้เห็นว่ากรุงเทพมหานครไม่ได้ให้ความสนใจกับกับเหตุการณ์นี้เป็นหลักขั้ตต่อภารกิจหลักของการบริหารราชการกรุงเทพมหานครซึ่งอาจเป็นผลมาจากผู้บริหารเป็นสมาชิกพรรคการเมืองเดียวกับแกนนำผู้ชุมนุมดังกล่าว แม้ไม่ได้แสดงออกผ่านเนื้อหาข่าวสารที่เผยแพร่แต่ก็อาจสันนิษฐานได้ว่าเป็นเช่นนั้น

ข่าวที่ถูกสร้างขึ้นอาจกล่าวได้ว่าเป็นวาทกรรมแบบ “พูดไปสองไพเบี้ย นิ่งเสียตำลึงทอง” หมายถึง กรุงเทพมหานครคงไม่ยากที่จะสื่อสารหรือเกี่ยวข้องกับการชุมนุมมากนักเพราะที่สุดแล้วผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครก็ยังคงเป็นสมาชิกพรรคการเมืองเดียวกับแกนนำผู้ชุมนุม ค่าบางค่าหากสื่อสารออกไปหรือเน้นย้ำบ่อยครั้งอาจจะก่อให้เกิดผลเสียต่อตนเองแต่หากอยู่เฉยๆไม่สื่อสารอะไรออกไปยังจะก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีกว่า หรือหากจำเป็นจริงๆ ก็อาจเป็นวาทกรรมการสื่อสาร “กลืนไม่เข้า คายไม่ออก” ที่ต้องยืนยันความเป็นกลางทั้งๆ ที่ปล่อยให้ผู้ชุมนุมก่อความไม่สงบในหลายพื้นที่แต่ไม่เข้าไปจัดการ ซึ่งก็เป็นผลให้ไม่สามารถตอบคำถามหรือสื่อสารให้ประชาชนเข้าใจในประเด็นนี้ได้ว่าเพราะเหตุใด เป็นวาทกรรมอีกแบบหนึ่งที่เรียกว่า “น้ำท่วมปาก” นั่นเอง

(3) ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้เกิดความชัดเจนเกี่ยวกับการวิเคราะห์ท่าทีทางการเมืองของผู้บริหารกรุงเทพมหานคร ควรย้อนกลับไปศึกษาข่าวประชาสัมพันธ์ของกรุงเทพมหานครที่เผยแพร่ในช่วงที่มีเหตุการณ์ชุมนุมของกลุ่มคนที่มีแกนนำเป็นสมาชิกพรรคการเมืองเดียวกับรัฐบาลด้วยเพื่อเปรียบเทียบและสามารถนำมาอธิบายได้อย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- วรพงศ์ ไชยฤกษ์ (มปป.) วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์: มุมมองใหม่ในการวิจัยทางภาษาไทย.
เอกสารการสอนประจำสาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอสถ. (2554) วาทกรรมการพัฒนา กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิภาษา
little girl. (2550) communication design. [ออนไลน์] แหล่งที่มา :
<http://nuttacha.blogspot.com/2007/09/semiology-and-signification.html>.(4 สิงหาคม 2550)
- อุไรวรรณ ธนสถิตย์ (มปป.) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย. บทความทางวิชาการ
สาขาวิชาการศึกษาศึกษาทั่วไป คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทยเอกสารข่าวทอม. (2557)
- ข่าวผู้บริหารกรุงเทพมหานคร. กองประชาสัมพันธ์ สำนักปลัดกรุงเทพมหานคร (13 มกราคม 2557
– 2 มีนาคม 2557)